ГОДИШНИК НА УНИВЕРСИТЕТА ПО АРХИТЕКТУРА, СТРОИТЕЛСТВО И ГЕОДЕЗИЯ СОФИЯ

Том Volume 55 2022 Брой Issue 3

ANNUAL OF THE UNIVERSITY OF ARCHITECTURE, CIVIL ENGINEERING AND GEODESY SOFIA

Получена: 23.06.2022 г.
Приета: 15.07.2022 г.

НОВО АРХИТЕКТУРНО НАСЛЕДСТВО. ОПАЗВАНЕ ЧРЕЗ РАЗВИТИЕ

А. Василева[1], Е. Кълева[2]

Ключови думи: *опазване на архитектурно наследство, архитектурна история, следвоенна българска архитектура, наследството като ресурс за развитие, подход насочен към хората*

РЕЗЮМЕ

Представят се изводи в края на двегодишно проучване, посветено на българската архитектура от втората половина на XX век и нейния потенциал като културно наследство. Чрез конкретен пример се илюстрира тестово прилагане на международно утвърдени подходи в сферата на признатото и защитено наследство към обект без такъв статут. Целта е да се провери дали по този начин е възможно да се провокира ново отношение към обекта и нов подход в неговото управление, а опитът да послужи като пример за добра практика.

1. Въведение

Настоящата статия се фокусира в крайните резултати на едно двегодишно изследване и следва да се разглежда като продължение на статията след първия етап на изследването [1].

Накратко, в първия етап бе положено началото на база данни с конкретната цел да се открият ценни образци на модерната българска архитектура от втората половина на XX век и да се установи тяхното актуално състояние чрез анализ на физическото състояние (степен на съхраненост и/или деградация), степен на съхранена образна материална

[1] Анета Василева, гл. ас. д-р арх., кат. „История и теория на архитектурата", УАСГ, бул. „Хр. Смирненски" № 1, 1046 София, e-mail: an.vasileva@gmail.com
[2] Емилия Кълева, гл. ас. д-р арх., кат. „История и теория на архитектурата", УАСГ, бул. „Хр. Смирненски" № 1, 1046 София, e-mail: emiliakaleva@gmail.com

и функционална автентичност, степен на съхраненост на прилежащата среда. Дългосрочната цел е да се промени общественото отношение към този исторически и архитектурен период, да се разшири представата за културно наследство, да се осигури многослойност на културните следи в съвременния град и да бъде опазено тяхното многообразие.

Във втория етап продължи съставянето на онлайн база данни за обекти, изградени след Втората световна война на територията на България и с потенциал за културно наследство. Към момента е направено проучване по литературни източници, архиви и огледи на място на близо хиляда и сто обекта, сред които има сгради, комплекси, градски структури и градски пространства, паркови пространства, архитектурно-скулптурни ансамбли и други. Данните, които са събрани, са изключително разнообразни – архивни и актуални снимки, архивни чертежи, информация/биографии на авторите, устни сведения, като за повечето обекти това представлява първа стъпка в създаването на нещо като тяхно индивидуално архитектурно „досие“. Но пред проекта стояха две особено сериозни предизвикателства, които наложиха разработването на алтернативна методология.

Архитектурата от периода на социализма формира облика на повечето публични пространства в България и произвежда сериозна част от застроената среда, която организира модерния начин на живот в страната и до днес. Това, разбира се, не е български феномен. Подобно бурно и мощно развитие не е чуждо за обществата през XX век. Отдавна е ясно и често споменавано, че XX век е произвел повече сгради, отколкото всички предходни епохи, взети заедно. И това важи в особена сила за втората му половина.

Оттук дойде и второто важно предизвикателство – как селектираме? Каква да бъде критериалната база, която да ни позволи да изявим тези ценни образци на следвоенната архитектура и какъв да е пътят към селекцията им. Обичайно културното наследство се подлага на критерии за оценка с цел извеждане или определяне на културно-историческа значимост. Това обаче не е кратък процес, защото той винаги се предхожда от задълбочено проучване и анализ, за да може всъщност да се отговори на критериите. В общия случай на проверка на ценността се подлагат обекти, за които е по-скоро ясно, че я имат (например средновековна изписана църква, исторически град и т.н.) и критериите помагат да се изясни в какво точно се състои тя. В разглеждания от нас период обаче няма очевидност, обектите са много и най-различни. Как подходихме?

Въведохме критерии за селекция, които тествахме за територията на София и като научна иновация предстои тяхното публикуване като обща монография на настоящите автори. В процес е прилагането на критериите за потенциални обекти в останалата част от страната с цел извеждане на приоритетна селекция, която да очертае по-конкретния културно-исторически потенциал на архитектурния период у нас и от която да се търсят най-спешни образци за юридическа защита като културно наследство. На този процес ще посветим следваща статия.

2. Опазване и развитие

В процеса на работа през втория период се наложи изводът, че формалната юридическа защита се възприема като нежелано усложнение и дори пречка за бъдещо развитие на даден обект. Произтичащите от евентуален статут на недвижима културна ценност, съгласно Закона за културното наследство, задължителни процедури, дълги срокове и ограничения, на практика правят защитата нежелана от всички – от собственици, ползватели, администратори. Пряко свързаните с обекта заинтересовани лица (т.нар. stakeholders) не се оказват реално заинтересовани той да бъде защитен като кул-

турна ценност. Това е парадокс, пряко следствие от недостатъците на действащата национална система за опазване на културните ценности у нас с липсата на координация между закони и наредби, липсата на диалог между институции, но най-вече липсата на механизми за икономически стимули на собственици и ползватели на недвижими културни ценности в предимно рестриктивния действащ закон.

На този фон сериозно се открои необходимостта институционалната юридическа защита (действие отгоре-надолу) да се съчетае с активно дискутиране на възможности за развитие на обектите с прякото участие на конкретните заинтересовани страни (действие отдолу-нагоре). Под развитие тук се има предвид бъдещи намеси, които да са съобразени с ценностните характеристики на даден обект така, че те да не го лишат от потенциала му на бъдещо културно наследство. Така на преден план за проекта излезе необходимостта да се формулират реални възможности за бъдещо развитие на обектите така, че от една страна те да запазят своите качества като архитектурни ценности, а от друга да се удовлетворят конкретни намерения на техните преки собственици и ползватели, особено в светлината на актуални тенденции като Европейската зелена сделка например. По принцип развитие със запазване на ценностните характеристики е целта и на юридическия статут „недвижима културна ценност“. В случая обаче тази цел се поставя изпреварващо спрямо статута във времето с цел по-сериозно ангажиране на преките заинтересовани страни, а оттам и по-широк отзвук в обществото като цяло на въпросите, свързани с ценност и потенциал на въпросните обекти.

Така работата по проекта в известен смисъл се преориентира в тестово съчетано прилагане на два подхода, които са вече международно утвърдени в сферата на културното наследство като основополагащи добри практики. Това са подходът, насочен към хората (people-centred approach) и подходът към наследството като ресурс за развитие. Първият определя като ключова ангажираността на местните общности и тяхното пълноценно участие в процеса на вземане на решения за опазване и управление на наследството. Вторият разглежда наследството не просто като изолиран субект, изискващ ресурс за своето опазване, а като потенциал, който може да носи ползи на общността и по този начин се демонстрира, че наследството е значимо за обществото. Така се печели обществена подкрепа за неговото постоянно използване и опазване.

Двата подхода могат да се разглеждат като две актуални тенденции в представите за културното наследство, които в последното десетилетие активно се преплитат в поредица насоки и международни документи. През 2012 г. Комитетът за световно наследство към ЮНЕСКО[1] обръща внимание, че връзката наследство-местна общност може и трябва да бъде двустранна и обявява темата „Световно наследство и устойчиво развитие: ролята на общностите“ за серия срещи, които заключават, че местните общности могат да имат важен принос към наследството и да се възползват от него [2, стр. 4]. С поредица международни документи на ЮНЕСКО и неговите съветници ИКРОМ[2] и ИКОМОС[3], двата подхода са утвърдени [2 – 5], а на последната сесия на Комитета за световно наследство през 2021 г. са включени и като препоръки на Комитета [6].

Защо казваме, че прилагането в нашия проект е тестово? Защото описаните подходи по принцип целят приобщаване на хората към вече защитено наследство, а в нашия случай е обратното – цели се приобщаване на хора (и институции) към все още неразпознато наследство, за да се предотврати неговата загуба. Установени принципи и добри практики се прилагат не като следствие, а като предпоставка за тяхното опазване. Така, чрез формулиране на възможни бъдещи форми на развитие, съобразени с ценностните

[1] Организация на обединените нации за образование, наука и култура

[2] Международен център за изследване на опазването и реставрацията на културни ценности

[3] Международния съвет за паметниците на културата и забележителните места

характеристики, и с включване на хората, пряко свързани по един или друг начин с обекта, се опитваме да провокираме ценностно отношение и вземане на решения, които в бъдеще да са полезни както за обекта като архитектурната ценност, така и за неговите ползватели.

3. Чрез управление на промяната към опазване

Конкретен обект, при който се тества гореописаното на практика, бе комплекс „Национално изложение на художествените занаяти и изкуствата – Орешак“ в с. Орешак, община Троян, където през лятото на 2021 г. се проведе лятна студентска работилница „Наследство с бъдеще“. Работилницата целеше чрез проучване и анализ на потенциала и проблемите на комплекса да се предложи концепция за неговото бъдещо развитие чрез преосмисляне на пространствата. Стратегически аспект в процеса бе дейното участие на местната общност в дискусии и обсъждания, организирани успоредно с работата на студентите

3.1. Рамка на студентската работилница

Инициатори и партньори на работилницата са Община Троян, „Национално изложение на художествените занаяти и изкуствата“ – Орешак, ЦНИП-УАСГ, катедра „История и теория на архитектурата“ – УАСГ, ГРАДОСКОП. Ръководители са гл. ас. д-р арх. Анета Василева и гл. ас. д-р арх. Емилия Кълева, а участниците – студенти, специализанти в катедра „История и теория на архитектурата“ в УАСГ – Виктория Димитрова, Ива Хасъмска, Йоана Каломенска, Магдалена Андонова, Теодора Маданска, Райя Маринова, Йордан Йорданов. Външен сътрудник е Никола Янев от ДОКОМОМО България. Периодът на провеждане е от 3-и до 9-и юли 2021 г.

Методологията на работилницата следва методическия ред за работа в територии с културно-исторически потенциал, залегнал в специализацията „Опазване на архитектурното наследство“ на катедра „История и теория на архитектурата“ в УАСГ. Ценностният подход [7], който е в основата на тази методология, отговаря напълно на целите на работилницата, а също и на голямата цел на самия научен проект.

3.2. Етапи в работата

3.2.1. Проучване

Работата стартира с посещение в изложението и подробно проучване на архивни материали, свързани с историята на комплекса. НИХЗИ „Орешак“ е специално проектиран изложбен комплекс, който отразява тенденциите в експозиционния дизайн от втората половина на XX век. Открит е през 1971 г. и представлява композиция от няколко готови сглобяеми модула, свободно разположени в природна среда до троянското село Орешак, в непосредствена близост до Троянския манастир. Целта е да се създаде място за експониране на местните занаяти и техните продукти. Модулите са ортогонални, леки, икономични и с много характерна за този период визуална идентичност – лого, графичен дизайн и система за обозначаване и ориентация. Впоследствие, през 1980-те, първоначалната композиция е допълнена от още три доста по-големи и масивни палати – с но-

мера 4, 5 и 9. Те променят мащаба на първоначалната среда на изложението и отразяват по-амбициозните строителни намерения на държавния социализъм от това десетилетие.

Впечатлението за мястото през 2021 г. бе за едно прекрасно оформено място за култура, с добра функционална обвързаност, с големи зелени пространства и някогашна силно изразена визуална идентичност, което обаче в момента е доста пусто и слабо посещавано. За изходна точка на задачата бе възприет целият комплекс, а не отделни негови сгради, с идеята да се даде цялостно стратегическо решение за развитие на комплекса на изложението, което да послужи като обща база за координирани конкретни бъдещи намеси в отделни части на комплекса и във връзка с различни по време възможности за финансиране.

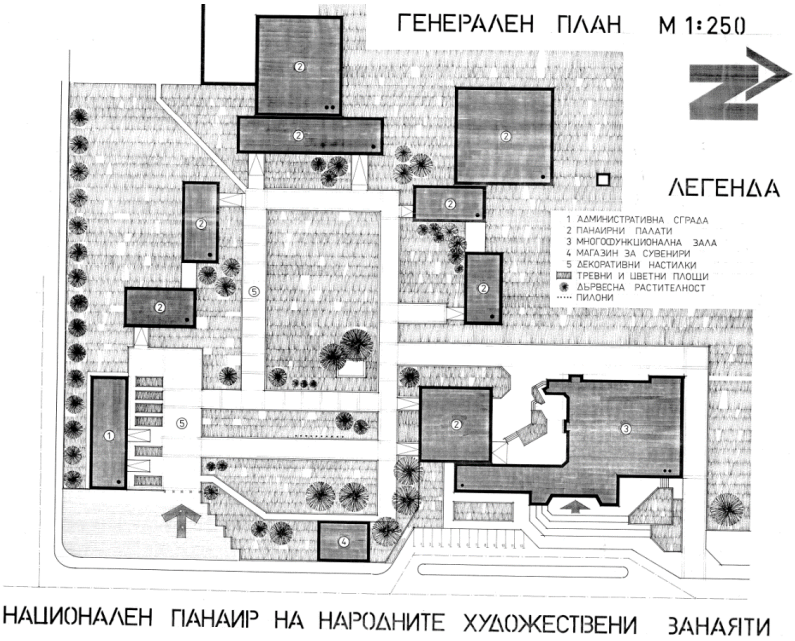

Фиг. 1. Архивна ситуация на комплекса, източник: Община Троян

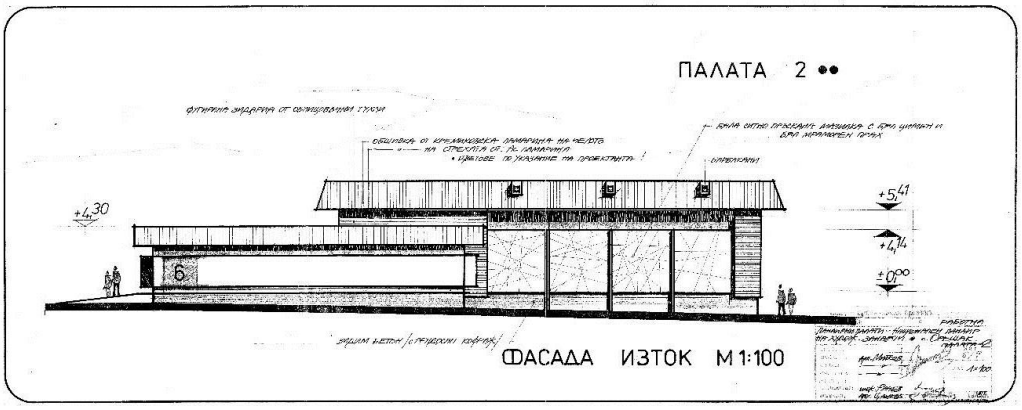

Фиг. 2. Проектна фасада Изток на палата 2, източник: Община Троян

В този етап се проведоха срещи с автори, участвали в различни етапи на изграждането на комплекса, представители на общината и управата на комплекса. Авторите споделиха ценни лични спомени от периода на строителството и направиха уточнения за конструктивните специфики на отделните видове сгради. Главният архитект на общината осветли някои въпроси, свързани със собствеността (земята е собственост на Троянски манастир, сградите са общински), сподели и общинските идеи за реконструкция на комплекса по европейски програми, част от които са изпълнени. Директорът на изложението заяви твърдото си намерение да го развива с нов поглед, с прилагане на новаторско мислене и нови технологии. Студентите успяха да погледнат обекта на своята работа през тези различни гледни точки и ги заложиха в своите анализи.

Фиг. 3. Проектна фасада Юг на палата 9, източник: Община Троян

Фиг. 4. Архивен изглед от Орешака, източник: архив на НИХЗИ „Орешак“

Фиг. 5. Работен процес на студентската работилница

3.2.2. Анализ

Работата продължи с подробен анализ на актуалното състояние и идентифициране на проблеми (обозначени по-нататък с **(-)**) и потенциали (обозначени по-нататък с **(+)**) в средата, които бяха групирани в четири посоки: среда, сгради, бранд, хора.

СРЕДА

(+) Изключително приятно впечатление прави голямото биоразнообразие, добре поддържаната паркова среда в центъра на комплекса и откриващите се визуални коридори. Хубави настилки по много успешен начин решават публичното пространство, аналогично на много характерните и ценни оригинални настилки на централния площад в град Троян.
(-) За сметка на това периферните зони са занемарени и техният потенциал не е достатъчно използван.
(+) Главният вход е някогашният носител на графичната идентичност на комплекса.
(-) Днес липсва представителна фасада на комплекса от главния подход (направление Троян – Троянски манастир) – т.е. далечната перспектива е неглижирана. Комплексът де факто има два входа, които обърквят: 1) вход с парадно стълбище към палата 9 (мебелно изложение) – неизползваем и подвеждащ и 2) главен вход с колонада, до който се стига след умишлено положени сериозни усилия за ориентиране и след преодоляване на няколко препятствия – пуст плочник, голям празен паркинг, реклама механа „Мерак“, самата механа „Мерак“.

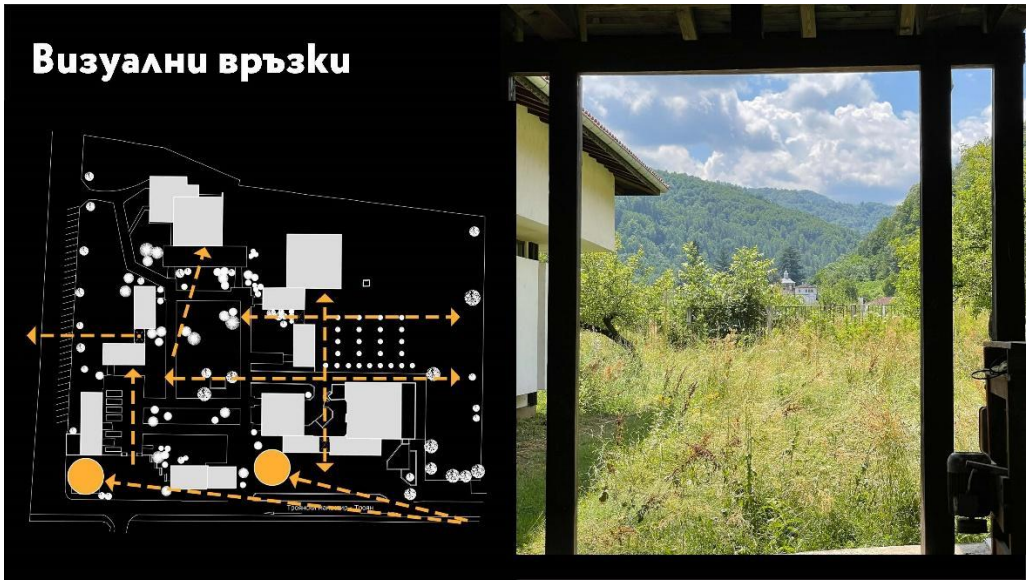

Фиг. 6. Фрагмент от анализ СРЕДА

СГРАДИ

(+) Те образуват специфична обемно-пространствена и функционална композиция, която отразява развитието на комплекса през годините – налице са два вида палати в комплекса (ниски едноетажни и високи, двуетажни), изграждани последователно като групи и образуващи концентрични кръгове. Създадена е балансирана динамика между ниски обеми към ядрото и по-високи в периферията.

(+/-) В оригиналното решение ниските обеми са леки, сглобяеми, модернистични павилиони, разположени в природна среда. След 2011 г. характерът им е променен към скатни обеми, търсещи връзка с националните традиции. Но като цяло обемната идентичност е съхранена.

(+) С намесите от 2011 г. слепите плътни кубове на фасадите са пробити и формират нови атрактивни витрини. Създадените покрити връзки са също позитив, осигуряват „сухо“ преминаване от палата в палата.

(-) Палата 4: стилова несъвместимост между високия и ниския обем на палата 3, както и скатната пристройка на бившия ресторант над склада. Многообразие от финишни материали и поява на течове.

(-/+) Палата 5: изоставена и силно проблематична, но с много характерна и ценна за времето си пространствено прътова покривна конструкция – т.нар. система „мархи“.

(-) Палата 9: също много проблематична. Никога не е функционирала по предназначение, с хибридна конструкция и много различна от останалите двуетажни сгради в комплекса. При нея се констатират много сериозни проблеми с отводняването, което причинява обилни течове в сградата. Ниските обеми около нея, предвидени някога за администрации и складове, са неизползваеми и също са в лошо състояние. Мебелното изложение е притиснато в иначе огромната сграда.

(-) Като общ проблем за палати 4 и 9 се отчита липсата на достъпна среда за хора в неравностойно положение.

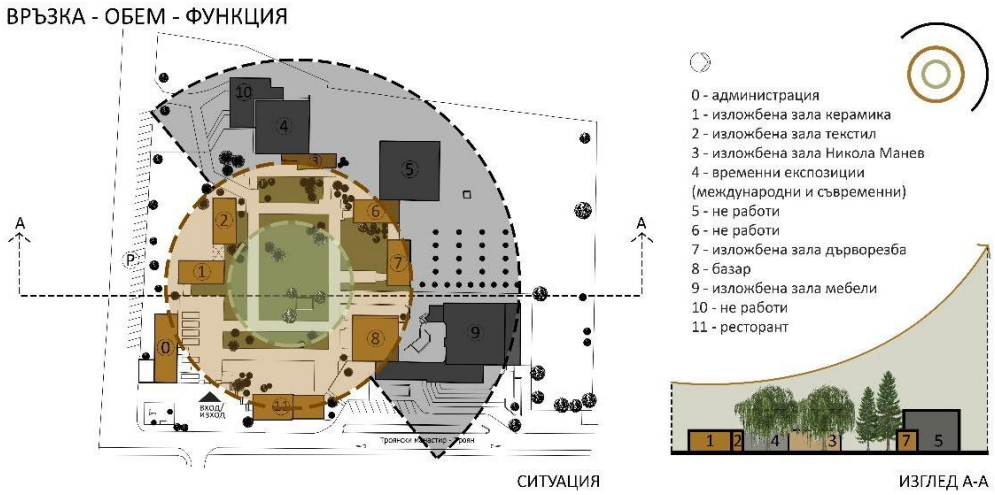

Фиг. 7. Фрагмент от анализ СГРАДИ

БРАНД

Тук са обединени визуална идентичност и експозиция, графичен дизайн, информационна архитектура.
(+) Изложението има своя оригинално развита и доказана в годините визуална идентичност. Тя е ценност, която може просто да се доразвие и използва.

ХОРА

(-) Хората са най-важната част от всеки успешен културен център. Тук в момента хората като цяло са малко, идват рядко и нямат причини за повторно посещение.

3.2.3. Предложения

На базата на анализа бе създадена концепция за развитие на комплекса на НИХЗИ – Орешака с предложена етапност за изпълнение на свързани намеси, помагащи си една на друга и спомагащи за последователна и позитивна промяна в комплекса.

ЕТАП 1

СРЕДА

Ландшафтно оформление на периферията на комплекса с полски цветя и треви, предоставящо възможност за рекреация и увеличаващо парковата част на комплекса. Връзка на парковата периферия с централната паркова част.
Подсилване на съществуващите визуални връзки към манастира и вътре в комплекса.
Повече флексибилност в билетната политика и местата за продаването на билети. Всяка палата да е с отделен режим на достъп (билет), достъпът до парка да е безплатен.

СГРАДИ

Реконструиране на Палата 6 по одобрения проект, предвиждащ същия нов скатен облик както останалите едноетажни палати.

Създаване на демонстрационна ракиджийница с дегустационна в обема на изоставения ресторант над склада при палата 4. От терасата ѝ се открива директна визуална връзка с манастира.
Палата 5: премахване на ограждащите стени и експониране на покривната конструкция. Оформяне на покрито отворено пространство – „сцена“ с връзка с поляна към Троян.
Временна рефункционализация на Палата 3 в брандиран бар за кафе и разхладителни напитки, които да се консумират под приятната лозница пред палатата.

БРАНД

Създаване на тематична регионална графична идентичност, която обслужва не само Изложението, но и всички останали местни културни институции, които имат нужда от идентичност – Музея на художествените занаяти и приложните изкуства, Художествената галерия („Серяковата къща“), НГПИ – и ги свързва в една културна мрежа.
Създаване на регионална мрежа от културни центрове.
Интерпретация на автентичния визуален маркер при входа.
Разполагане на скулптури в парковата среда на комплекса.
За по-добра ориентация и последователна визуална идентичност двата бели плътни куба, оставени пред входа на всяка палата да се използват за номериране и сигниране на всяка палата чрез 1) регулярно променяща се курирана авторска работа в същия квадратен размер, която показва тематиката – дърворезба, керамика (възможност за изява на местни занаятчии, артисти, ученици в НГПИ и т.н.) и 2) графично квадратно поле с лого, номер и съответната тема на годината/временната експозиция и т.н.
Адаптиране на съществуващата механа към новия бранд на Изложението. Стремеж към промяна на актуалната ситуация, описана от г-жа Джабраилова като „механата си има изложение“ към такава, в която изложението си има механа.

ХОРА

Организиране на система от комерсиални функции, които са адекватни на новата организация на мястото – заведения, организиране на малка детска работилница и кът-книжарница при базара в Палата 8.

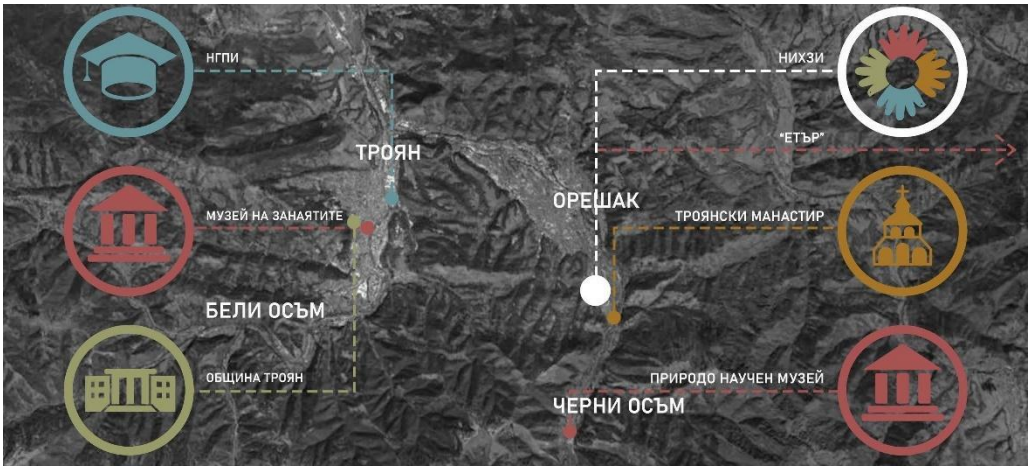

Фиг. 8. Изложението като част от регионална мрежа от културни центрове

ЕТАП 2

СРЕДА

Обособяване на втори вход-изход при Палата 9 с неформално оформяне на пространството пред него.

СГРАДИ

Ремонт на Палата 9 с премахване на допълненията към нея. Палатата става отопляема и в нея се организира експозиция за съвременно изкуство. Преместват се тук в разширен вариант базарът и книжарницата от Палата 8, която остава за разширени и обогатени детски работилници.
Премахване на Палата 3 и частично остъкляване на южната фасада на Палата 4 с цел постигане на визуални връзки вън-вътре с парковото ядро по логиката на палати 1, 2, 6, 7 и 8.
Кафе-барът от Етап 1, което е било в Палата 3, става мобилно и може да се разполага в различни зони на парковото пространство на комплекса.

БРАНД

Увеличава се разпознаваемостта на бранда.

ХОРА

Увеличава се посещаемостта.

Фиг. 9. Нов вход при Палата 9

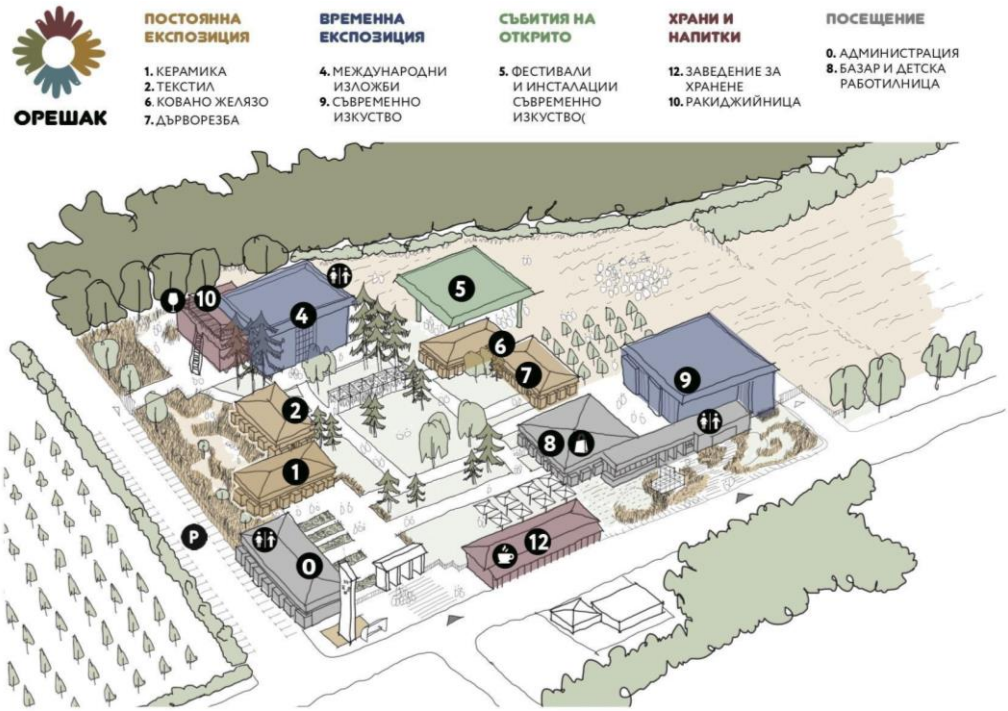

Фиг. 10. Обща схема на предложенията

3.3. Обсъждане с местната общност

Разработена концепция за цялостно функционално разпределение и организация на пространствата беше представена за публична дискусия с местната общност. В модерираното от ГРАДОСКОП обсъждане взеха участие хора от Орешака и Троян, керамици, майстори на дърворезба и иконопис, занаятчии и производители на типичните за района продукти и други културни институции в района като Природонаучния музей и читалището в Орешак. След проведената активна дискусия се очертаха няколко основни посоки на коментари и предложения за развитие на идеята:

1. Пространства: Потвърди се, че основният градоустройствен проблем е входът и е стратегически необходимо неговото преосмисляне. Одобрено бе и предложението за възстановяване на визуален маркер при главния вход. Предложи се търсене на по-силна връзка с манастира, например чрез пешеходна връзка между двата комплекса през сливови градини.

2. Функции: По-активно включване на занаятчиите, „да не абдикират“. Да се мисли в посока събития с отворени ателиета, пленери на открито с достъп на публика, карта на отворени ателиета наоколо, събития с гостуващи занаяти и традиции от други държави, етнография, традиция и фолклор (представени по нов начин в унисон с новата визия и цели на НИХЗИ).

3. Статут: Да се постигне държавен статут на национално изложение, което е свързано с възможности за финансиране, да се работи по-усилено с държавата и МК, тъй като не е по силите на общината да финансира достатъчно НИХЗИ, да се проведе политика за стимулиране на предлагането на автентични локални изделия и продукти (а не китайски) в околността.

Активната дискусия спомогна за събиране в обща стратегия на различни идеи и предложения, които са били коментирани поотделно и в различни периоди от време. От своя страна предложенията на студентската работилница се явиха като надграждане на тези споделени идеи, одобрено от всички местни заинтересовани страни (творци, посетители, активисти, управа и т.н.).

Фиг. 11. Дискусия на предложенията с местната общност

3.4. Резултати и изводи

Обсъждането на всички анализи, изводи и предложения на участниците в работилницата с местната общност бе стратегически момент в целия процес. Интеракцията между необременения поглед на „външния“, но чувствителен, млад специалист и натоварения с подробностите на местния контекст „вътрешен“ поглед резонира в три важни резултата:

- Постигнато бе обединено мнение за комплексния потенциал на изложението, който трябва не само да бъде съхранен в бъдеще, но и активно използван за бъдещото развиване на комплекса.
- Местните творци си припомниха своята ключова роля за изложението и осъзнаха, че тяхната активност е решаваща за неговото положително бъдеще. Те припознаха предложената концепция като подходящ сценарий, който би бил от полза и за тяхното собствено развитие като творци.
- Общината в лицето на кмета на Троян също одобри предложенията и заяви намерение да търси възможности за европейско финансиране, за да ги реализира по предложената схема с краткосрочни и дългосрочни действия. Ангажира се и с разработка на бизнес-план, който да подготви процеса.

4. Заключение

Предвид резултатите от студентската работилница в НИХЗИ-Орешак може да се каже, че тя е успешен модел за съчетано прилагане на подхода, насочен към хората и

подхода, третиращ архитектурното наследство от близкото минало като ресурс за бъдещо развитие. Този опит може и трябва да послужи като пример за добра практика, потвърждаваща валидността на тенденциите за опазване на наследството чрез развитие и активна работа с местните общности. Тя доказа също, че тези актуални тенденции са още по-валидни и още по-необходими за българското архитектурно наследство от втората половина на XX век, за което належащите решения за промени в краткосрочен план ще са решаващи за съхраняване на неговия културно-исторически потенциал в бъдеще. А НИХЗИ-Орешак от своя страна има всички шансове да се превърне в пръв пример, който илюстрира еволюцията към ефективно опазване на наследството чрез умно управление на промяната.

Благодарности

Настоящата научноизследователска разработка по договор БН-239/20 е подкрепена финансово от Центъра за научни изследвания и проектиране при УАСГ.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Vasileva, A., Kaleva, E.* Novo kulturno nasledstvo. Arhitekturata na Bulgaria sled Vtorata svetovna voina. // Godishnik na UASG, 2021, 54 (4): 869 – 875.

2. People-Centred Approaches to the Conservation of Cultural Heritage: Living Heritage, International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM), 2015, https://www.iccrom.org/publication/people-centred-approaches-conservation-cultural-heritage-living-heritage.

3. Policy Document for the Integration of a Sustainable Development Perspective into the Processes of the World Heritage Convention as adopted by the General Assembly of States Parties to the World Heritage Convention at its 20th session (UNESCO, 2015), file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/activity-834-5.pdf.

4. ICOMOS Resolution 20GA/19 on People-Centred Approaches to Cultural Heritage, https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Secretariat/2021/OCDIRBA/Resolution_20GA19_Peolple_Centred_Approaches_to_Cultural_Heritage.pdf.

5. Heritage And The Sustainable Development Goals: Policy Guidance For Heritage And Development Actors (ICOMOS), 2021, https://openarchive.icomos.org/id/eprint/2453/1/ICOMOS_SDGs_Policy_Guidance_2021.pdf.

6. Decisions adopted during the extended 44th session of the World Heritage Committee, https://whc.unesco.org/archive/2021/whc-21-44com-18-en.pdf.

7. *Kandulkova, J.* Za tsennostnia podhod pri opazvane na arhitekturnoto nasledstvo. // Arhitektura, 2008, 1.

8. Arhiv na Obshtina Troyan.

9. Arhiv na NIHZI “Oreshak”.

NEW ARCHITECTURAL HERITAGE CONSERVATION THROUGH DEVELOPMENT

A. Vasileva[1], E. Kaleva[2]

Keywords: *architectural heritage conservation, post-war period, heritage as a resource for development, people-centred approach*

ABSTRACT

The paper presents the findings at the end of a two-year study on Bulgarian architecture from the second half of the 20th century and its potential as cultural heritage. A test application of internationally established approaches in the field of recognised and protected heritage to a site without such status is illustrated through a concrete example. The aim is to test whether it is possible in this way to provoke a new attitude to the site and a new approach to its management, and to use the experience as an example of good practice.

[1] Aneta Vasileva, Assist. Prof. Dr. Arch, Dept. "History and Theory of Architecture", UACEG, 1 H. Smirnenski Blvd., Sofia 1046, e-mail: an.vasileva@gmail.com

[2] Emilia Kaleva, Assist. Prof. Dr. Arch, Dept. "History and Theory of Architecture", UACEG, 1 H. Smirnenski Blvd., Sofia 1046, e-mail: emiliakaleva@gmail.com